

УДК 378.145

PECULIARITIES OF TEACHING ENGLISH FOR PROFESSIONAL PURPOSES TO LAW STUDENTS

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ СТУДЕНТАМ ЮРИДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Ridel T. M. / Рідель Т.М.

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor / к. пед. наук, доцент

кафедри іноземних мов

0000-0002-6980-7975

Sumy National Agrarian University, Sumy, Herasyma Kondratieva Str., 160, 40021

Сумський національний аграрний університет, вул.Герасима Кондратьєва, 160, 40021

***Анотація.** У статті розглядаються особливості викладання англійської мови за професійним спрямуванням студентам юридичних спеціальностей. Основну увагу приділено необхідності володіння майбутніми юристами іноземною мовою як засобом професійного спілкування в умовах глобалізації та інтернаціоналізації правової практики. Акцент зроблено на важливості формування у студентів навичок розуміння та використання юридичної термінології, здійснення перекладу правових текстів, а також опанування комунікативних умінь, необхідних для вирішення професійних завдань.*

Обґрунтовано значення професійно орієнтованих технологій навчання, які передбачають використання інтерактивних методів, таких як рольові ігри, симуляції судових процесів, і проєктні методики. Розкрито роль мотивації студентів у процесі навчання, а також важливість врахування їхніх інтересів і професійних потреб. Визначено, що навчальні матеріали повинні відповідати сучасним вимогам і відображати актуальні проблеми правничої сфери.

Стаття підкреслює значущість інтеграції теоретичних знань і практичних навичок, що забезпечується завдяки застосуванню автентичних матеріалів, технічних засобів навчання та мультимедійних ресурсів. Також проаналізовано труднощі, пов'язані з перекладом юридичних текстів, зокрема через відмінності у термінології та правових системах різних країн.

Зроблено висновок, що ефективне навчання англійської мови студентів юридичних спеціальностей вимагає використання інноваційних підходів, які сприяють формуванню у них професійної компетентності, критичного мислення та комунікативної культури. Подальші

дослідження у цій галузі мають бути спрямовані на вдосконалення методик навчання з урахуванням сучасних викликів і потреб юридичної практики.

Ключові слова: англійська мова; міжнародне спілкування; інтерактивні методи навчання; юридична термінологія; спеціалізований словник; юриспруденція.

Вступ.

Сучасний розвиток міжнародних ділових контактів і розширення міжнародного співробітництва в різних сферах діяльності призводять до необхідності володіння іноземними мовами як засобом міжнародного спілкування фахівців будь-якої професії на основі характерних особливостей спеціальності. Фахівці, зокрема й юристи, які працюють у міжнародних організаціях або правоохоронних органах, які мають справу із зарубіжними структурами, дедалі частіше здійснюють міжнародне спілкування, пов'язане з їхньою діяльністю. В зв'язку з цим викладання англійської мови таким студентам ґрунтується, насамперед, на їхніх майбутніх професійних потребах.

Нині якість вищої освіти значною мірою залежить від рівня володіння випускниками іноземними мовами [1]. Метою цієї статті є розгляд особливостей викладання англійської мови майбутнім юристам.

Основна частина.

Іншомовна освіта у закладах вищої освіти має забезпечити наступність у мовній підготовці студентів і бути професійно спрямованою.

Професійно орієнтовану технологію навчання в системі вищої освіти розглядають як систему дидактичних, психологічних, загальнопедагогічних процедур взаємодії викладача та студентів, враховуючи їхні здібності та побажання. Така технологія спрямована на реалізацію форм, методів і способів навчання, адекватних освітніх цілей і професійно значущих якостей фахівця.

Мета навчання іноземної мови студентів юридичних спеціальностей за їхнім професійним спрямуванням полягає в тому, щоб забезпечити їх певним набором лінгвістичних знань для можливості в майбутньому вільно користуватися цими знаннями для ведення документації, переговорів, протоколів, а також опитувань за професійною тематикою.

Будь-яке вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням базується на запитанні: “Why does this learner need to learn a foreign language?”. («Навіщо цьому учню необхідно вивчати іноземну мову?») і передбачає активну взаємодію всіх учасників навчального процесу, що сприяє взаємозбагачуваному обміну інформацією за допомогою іноземної мови, а також комунікативних умінь для вирішення професійних проблем і завдань [2].

Система навчання іноземної мови ґрунтується на системі дидактичних принципів, таких як: науковість, доступність і посиленість, систематичність, активність, наочність, індивідуальний підхід до студентів, зв'язок теорії з практикою, взаємозв'язок теорії та навчання, мотивація вивчення, професійна спрямованість та інші [2].

Мотивація є одним із важливих елементів удосконалення професійної англійської мови, тому кінцева мета навчання має відповідати окресленим уявленням студента про його майбутню професійну діяльність, а саме стимулювати потребу студента вивчати іноземну мову як запоруку стати освіченою, культурною, професійною, конкурентоспроможною успішною людиною.

Головною проблемою навчання іноземної мови за професійними напрямками у закладі вищої освіти є те, що студенти за короткий термін повинні оволодіти основами кількох правових систем, оскільки між українським та англо-американським правом існують значні відмінності, а без базових знань розуміння спеціальної професійної лексики неможливе [3].

Однією з особливостей професійно орієнтованого вивчення є те, що студенти крім загальнонавчальної міжстильової лексики вивчають лексику, яка є типовою для певної професійної групи, тобто ту лексику, яка використовується у правовій галузі.

Під час перекладу юридичних текстів не слід забувати про те, що кожна країна має свою правову систему, відповідну термінологію та свої реалії. Наприклад, значні труднощі виникають у студентів під час перекладу юридичних термінів, оскільки термінологія британського, американського та

українського права значно відрізняється, і пояснюється це як лінгвістичними причинами, так і різницею між політичними системами [1].

Наприклад, місто-графство в Англії – County of city (of town); county – графство, а місто – округ у США – a metropolitan town; county – округ; court of error – апеляційний суд (у деяких штатах США). Терміни «solicitor» і «barrister» існують тільки в британському праві, «counselor» (адвокат) – у США та Ірландії [4].

Крім того, необхідні глибокі знання самого предмету під час перекладу текстів, присвячених проблемам права і законодавства, оскільки іноді потрібно не тільки перекласти, а й розкрити суть того чи іншого правового явища. Наприклад, складність перекладу американських реалій для студентів полягає в тому, що, на відміну від Англії, у США система як державного, так і, відповідно, судового устрою не унітарна, а федеральна. Так, у США паралельно існують як федеральні суди – federal courts, так і суди окремих штатів – state courts.

Під час перекладів юридичних текстів слід пам'ятати, що багато звичайних слів у юридичних текстах мають термінологічні значення і необхідно користуватися відповідними словниками та довідниками.

Наприклад, терміни «indemnity, to indemnify» перекладаються як «компенсація збитку». Сам термін «indemnity» перекладається як »положення / норма / заява про звільнення (контрагента) від відповідальності / гарантія від виникнення (у контрагента) матеріальної відповідальності / прийняття на себе наслідків дій контрагента / гарантія компенсації виникнення збитків, шкоди» [4]. Отже, слід звернути увагу студентів на контекст, у якому цей термін вживається.

Особливу увагу студентів необхідно звернути на штампи, кліше, стандартні формули і вирази, які вживають мовці в діловому спілкуванні та які вважаються стійким «готовим для вживання» матеріалом. Ці знання можуть допомогти студентам краще висловлювати свою думку.

У процесі вивчення іноземної мови студентам доводиться виконувати різні види завдань, а саме: зрозуміти зміст, отримати необхідну інформацію, перекласти або реферувати необхідний матеріал, скласти діалог, висловитися за

темою, дати розгорнуту відповідь на запитання. Студенти мають володіти навичками як усного, так і письмового перекладу; знати особливості культури країни, мова якої вивчається; користуватися словниками та довідковим матеріалом під час перекладу; уміти стисло і точно висловлювати думки рідною та іноземною мовами.

Для визначення змісту професійного навчання та добору навчального матеріалу використовуються такі принципи:

- прагматичність;
- автентичність;
- професійна адекватність (з урахуванням терміносистеми права та юриспруденції);
- врахування інтересів самих студентів.

Підручники, різноманітні наукові посібники, аудіо- та відеоматеріали, комп'ютерні та інші технічні засоби, які використовуються під час навчання, дають змогу моделювати іншомовне середовище та стимулювати спілкування іноземною мовою.

Нині дедалі більшого поширення набувають інтерактивні методи навчання, які дають можливість поєднувати індивідуальні, парні та групові види роботи, значно піднімають рівень володіння мовним матеріалом і внутрішню мотивацію студентів.

Сенс інтерактивного навчання в тому, що навчальний процес здійснюється в умовах постійної, активної взаємодії викладача і всіх студентів. Інтерактивне навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, розв'язання певних проблем на основі аналізу обставин і відповідної ситуації [5].

В інтерактивних технологіях змінюється схема комунікації в навчальному процесі: стає важливим міжособистісний взаємний мовний контакт комунікантів.

Студент є суб'єктом навчально-виховного процесу [6]. Роль викладача змінюється – він стає спостерігачем: визначає труднощі, які виникають у

студентів, реалізує індивідуальний і диференційований підхід до їхнього навчання. Викладачеві слід організувати роботу таким чином, щоб студенти могли виявляти творчі та інтелектуальні здібності, розвивати креативне мислення та вчитися спілкування з іншими людьми.

Особливого значення для становлення особистості майбутнього юриста набуває застосування імітаційно-ігрового підходу до організації навчальної діяльності. Рольова гра на заняттях англійської мови, яка імітує майбутню професійну діяльність, сприяє виробленню у студентів професійних умінь і навичок [7]. Рольова гра дає змогу студентам не тільки відчувати себе в певній комунікативній ролі, а й проявляти свої емоції, інтелектуальні здібності, творчу уяву та креативність.

Темами для рольових ігор, імітацій у навчанні студентів іноземної мови за професійним спрямуванням можуть бути такі, що пов'язані з їхньою майбутньою професійною діяльністю: «Наукова конференція, симпозіум», «Попереднє розслідування: допит підозрюваного, опитування свідків», «Судовий розгляд», «Виступ у суді», «Судове розслідування» і таке інше.

Рольові ігри, які імітують досудове розслідування, досудовий розгляд, судовий розгляд, є особливо важливими в навчанні професійної іноземної мови юридичного профілю. Рольові ігри допомагають студентам набути корисних знань про різні види права, опанувати техніку опитування та допиту учасників досудового розслідування, досудового та судового процесів, розвивати критичне мислення та навички юридичного красномовства, ознайомитися зі специфікою проведення досудового розслідування, досудових і судових розглядів у країнах, мова яких вивчається.

Технологія навчання в рольовій грі передбачає такі етапи: підготовка до гри (розподіл ролей, інструктаж учасників гри, підготовка ролей); проведення гри, яка включає в себе програвання ситуацій і ролей кожним учасником; рефлексія (аналіз учасниками проведеної гри) [7].

Останнім часом проєктна методика, як технологія інтерактивного навчання, також набуває дедалі ширшого використання в навчанні іноземних мов. Проєкт

у навчанні іноземної мови є комплексом завдань, які передбачають організовану, тривалу, значущу для студентів самостійну дослідницьку діяльність іноземною мовою на заняттях і в позаурочний час. Метою такої діяльності є створення певного кінцевого продукту у вигляді оформленого буклету, газети, відеофільму або усної презентації з обраної проблеми з використанням різноманітної наочності.

Проектна методика дає можливість оволодіти інформацією, проводити паралелі між культурами різних країн, їхніми правовими системами, знаходити спільні риси та розбіжності, формувати толерантне ставлення до соціально-культурних відмінностей.

Висновки.

Таким чином, особливістю навчання англійської мови майбутніх юристів є максимальне врахування специфіки професійної сфери. У зв'язку з цим необхідно наблизити зміст і методи навчання до практичних потреб студентів з обов'язковим урахуванням їхніх інтересів та достатньою мотивацією. Викладачам слід добирати навчальний матеріал, що відображає сучасні та фахові проблеми правничої сфери та способи їхнього практичного розв'язання. Доцільно використовувати інтерактивні методи навчання, які дають змогу наблизити навчання до реальних умов і сприяють всебічному розвитку студентів.

Численні особливості викладання англійської мови за професійним спрямуванням потребуватимуть подальшого дослідження з метою пошуку методів і способів навчання, які дозволять підвищити рівень мовної підготовки майбутніх юристів.

Література:

1. Стратегія сталого розвитку «Україна-2020». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (Дата звернення: 20.12.2024)
2. Савка І.В., Яремко Т.І. Особливості викладання іноземної мови за професійним спрямуванням для майбутніх фахівців у галузі права // Інноваційна педагогіка. Науковий журнал Причорноморського науково-дослідного інституту

економіки та інновацій. – Видавничий дім «Гельветика». № 21, Т.3, 2020. – С. 101-104. http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/21/part_3/23.pdf

3. Костенко Д. Формування міжкультурної компетенції у професійній підготовці сучасного фахівця // Молодь і ринок. – 2019. – Випуск 1 (168). – С. 23-28.

https://www.researchgate.net/publication/331654660_FORMUVANNA_MIZKULTURNOI_KOMPETENTNOSTI_U_PROFESIJNIJ_PIDGOTOVCI_SUCASNOGO_FAHIVCA

4. Бесараб Т. П., Павлюк М.М. Особливості перекладу юридичної термінології США та Великобританії // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. / ред.: Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, О. Г. РОМАНОВСЬКИЙ. – Харків : НТУ «ХПІ», 2009. – Вип. 23-24 (27-28). – С. 421-437. <https://repository.kpi.kharkov.ua/items/282e0823-7b95-45ae-a5d6-c720facc70fa>

5. Яковлєва М. Упровадження інтерактивних методів навчання при вивченні іноземної мови у вищому юридичному навчальному закладі // Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Педагогічні науки. - 2014. - Вип. 132. - С. 231-234. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2014_132_61

6. Холод І.В. Методика викладання англійської мови : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Умань : Візаві, 2018. – 165 с.

https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/10866/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%A5%D0%BE%D0%B%D0%BE%D0%B4_18.pdf

7. Заярна І.С., Юзефович К.А. До питання формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх юристів // Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка». – 2023. – Вип. 4 (22). – С. 108-118. <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/3725>

Abstract. *The article examines the peculiarities of teaching English for professional purposes to law students. Particular attention is paid to the necessity for future lawyers to master a foreign language as a tool for professional communication in the context of globalization and the internationalization of legal practice. Emphasis is placed on the importance of developing students' skills in understanding and utilizing legal terminology, translating legal texts, and acquiring communicative abilities essential for solving professional tasks.*

The significance of professionally oriented teaching technologies is substantiated, highlighting the use of interactive methods such as role-playing games, court process simulations, and project-based approaches. The role of student motivation in the learning process, as well as the importance of considering their interests and professional needs, is emphasized. It is determined that teaching materials should meet contemporary standards and reflect current issues in the legal field.

The article underscores the importance of integrating theoretical knowledge with practical skills, achieved through the use of authentic materials, technical teaching aids, and multimedia resources. Challenges related to the translation of legal texts are analyzed, particularly those arising from differences in terminology and legal systems across countries.

The article concludes that effective teaching of English to law students requires the adoption of innovative approaches that foster the development of professional competence, critical thinking, and communicative culture. Further research in this field should focus on improving teaching methodologies to address contemporary challenges and meet the demands of legal practice.

Key words: *English language; international communication; interactive teaching methods; legal terminology; specialized vocabulary; jurisprudence.*

Стаття надіслана: 10.01.2025 р.

© Рідель Т.М.